

www.ketab.ir

• عرفان‌واره‌ها

تبارشناسی و نقد مبانی فکری

• مسلم‌گريواني

سرشناسه: گریوانی، مسلم، ۱۳۵۹.

عنوان و نام پدیدآور: عرفان‌واره‌ها: تبارشناسی و نقد مبانی فکری / مسلم گریوانی.
مشخصات نشر: تهران: مؤسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۴۱۶ ص. ISBN: ۹۷۸-۹۶۴-۳۷۵-۰۷۹-۴

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا.

داشت: کتابخانه، همچنین به صورت زیرنویس.

یادداشت: نمایه.

موضوع: تبارشناسی و نقد مبانی فکری.

موضوع: عرفان

Mysticism. موضوع:

موضوع: عرفان - منابع

Mysticism - Apocryphic works. موضوع:

موضوع: عرفان - دیدگاه‌ها.

Mysticism -- Controversial literature. موضوع:

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۶ ۴۴۳ BP۲۸

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۸۲

شماره کتابشناسی ملی: ۴۸۸۹۷۰۶

مؤسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر

● عرفان‌واره‌ها

تبارشناسی و نقد مبانی فکری

● مسلم گریوانی

● ناشر: مؤسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر

● طراح جلد: سید ایمان نوری نجفی

● چاپ و صحافی: هنگام

● چاپ اول: ۱۳۹۶، ۳۰۰ نسخه

● قیمت: ۳۵۰۰ تومان

● شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۷۵-۰۷۹-۴

تهران: تقاطع بزرگراه شهید مدرس و خیابان شهید بهشتی، پلاک ۵۶

تلفن: ۸۸۵۰۵۴۰۲ - ۸۸۵۰۳۳۴۱

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

فهرست

پیش‌گفتار	۱۷
ساختار کتاب	۱۹
کلیات تحقیق	۲۳
الف) مفهوم‌شناسی	۳۳
۱. عرفان چیست و عارف کیست؟	۳۳
۱-۱. تصوف	۲۶
۱-۲. راز و رمزگرایی	۲۶
۱-۳. معرفت باطنی	۲۷
۱-۴. معنویت‌گرایی	۲۷
۲. معنویت چیست و معنوی کیست؟	۲۸
۳. شبه‌عرفان‌های نوظهور چیست؟	۳۰
۴. مفهوم مکتب، دین، فرقه، جنبش و جریان	۳۴
ب) پیش‌فرض‌ها، ساختار و روش تحقیق	۳۶
۱. نسبت و جایگاه عرفان در دین	۳۶
۲. طبقه‌بندی عرفان‌ها	۳۹
۱-۲. عرفان‌های دینی (خلاگرا)	۳۹
۲-۲. عرفان‌های غیردینی (خلاگرن)	۳۹

۴۰	۲-۳. معنویت‌های ضد دینی (خداسستیز).....
۴۰	۲-۴. عرفان‌های فرا دینی (خدایاور).....
۴۴	۳. روش مطالعه و مواجهه با عرفان‌واره‌ها.....
۴۷	۴. روش نقد عرفان‌واره‌ها.....
۵۲	ج) پیشینه و امتیازات تحقیق.....
۵۷	د) امتیازات این اثر.....
۵۷	هـ) تشکر و سپاس.....
۵۹	بخش اول: تبارشناسی تاریخی و فکری عرفان‌واره‌ها.....
۶۳	فصل اول: گذری بر فرایند گذار غرب از معنویت.....
۶۴	۱. متراژ به مرجعیت رسمی دینی.....
۶۴	۲. مواجهه دین با علم در قرن‌های ۱۶ و ۱۷.....
۶۵	۳. تعارض عقل و دین در قرن ۱۸.....
۶۶	۴. تعارض علم و دین در قرن ۱۹.....
۶۸	۵. قرن ۲۰، دین و معنویت در آستانه اختصار.....
۷۰	۶. عصر بی‌خدایی و اضطراب.....
۷۳	فصل دوم: بازگشت انسان مدرن به معنویت در قرن ۲۱.....
۷۷	فصل سوم: شکل‌گیری معنویت مدرن و ادیان جدید.....
۷۸	۱. فرقه‌های جدید دینی.....
۸۱	۲. آیین‌های جدید دینی.....
۸۱	۳-۱. تعریف آیین.....
۸۳	۳-۲. موضع‌گیری‌ها در برابر این جریان‌ها.....
۸۴	۳-۳. ادیان جدید مدعی تفسیری نو از دین.....
۸۹	فصل چهارم: معرفی برخی آیین‌های جدید دینی.....
۸۹	۱. آیین‌های مبتنی بر جادو.....
۸۹	۱-۱. طریقت هرمتی.....
۸۹	۱-۲. شعبده‌بازان.....

- ۱-۳. شیطان پرستان ۸۹
۲. آیین‌های نوپدید شرقی ۹۰
- ۱-۲. انجمن ودانتا ۹۰
- ۲-۲. وجدان کریشنا یا هیر کریشنا ۹۰
- ۲-۳. جریان سوپود ۹۰
- ۲-۴. نهضت تبری کیو ۹۱
- ۲-۵. نیچی رن شوشو ۹۱
۳. آیین‌های رازورز و باطن‌گرا (عرفان‌های نوظهور) ۹۲
- ۱-۳. پیش‌اشو ۹۳
- ۱-۳. آیین‌های رازورز ۹۴
- ۳-۳. آیین‌های رازورز ۹۴
- ۳-۴. کریشنا سورتی ۹۵
- ۳-۵. آتروپوسوفی ۹۶
- ۳-۶. مدیتیشن متعالی ۹۶
- ۳-۷. ساتیا سائی بابا ۹۷
- ۳-۸. کارلوس کاستاندا ۹۸

فصل پنجم: شکل‌گیری «گفتمان معنویت» در ایران ۱۰۱

۱. گفتمان دینی ۱۰۲
۲. گفتمان علمی ۱۰۲
۳. گفتمان معنوی ۱۰۳
۴. وضعیت عرفان‌واره‌ها در ایران ۱۰۷

بخش دوم: نسبت مبانی عرفان‌واره‌ها با عرفان دینی ۱۱۱

درآمد ۱۱۳

فصل اول: زاویه عرفان‌واره‌ها از موضوع عرفان ۱۱۹

- موضوع عرفان دینی ۱۱۹
- دسته اول (عرفان‌های خدامحور ولی شرک‌آمیز ۱۲۰

- الف) عرفان مسیحی؛ عرفان خدامحور متجسد ۱۲۰
- ب) عرفان‌های نوظهور هندی؛ عرفان خدامحور همه‌خداانگار ۱۲۲
۱. ادیان هندی ۱۲۲
 ۲. عرفان هندی ۱۲۳
 ۳. خداشناسی عرفان‌های نوظهور هندی ۱۲۴
 - ۳-۱. نکته‌ای کلیدی در خداشناسی شبه‌عرفان‌ها ۱۲۵
 - ۳-۲. تصور عرفان‌های هندی از خدا ۱۲۷
 - ۳-۳. باور و انکار خدا یکسان است! ۱۳۰
 - ۳-۴. راه رسیدن به خدا ۱۳۲
 ۴. تضاد و تناقضات عرفان‌های هندی ۱۳۴
 - ۴-۱. تناقض با عقل و علم انسانی ۱۳۴
 - ۴-۲. تناقض با مانی که به آن باور دارند ۱۳۸
 - ۴-۳. تناقض با مبانی اسلام ۱۳۹
 ۵. نکته‌ای مهم درباره خداشناسی (تأثیر نوع شناخت ما از خدا در زندگی) ۱۴۱
 ۶. خداشناسی و خدایابی در عرفان اسلام ۱۴۳
 - ۶-۱. راه‌ها و سطوح معرفت و تقرب به خدا ۱۴۵
 - ۶-۲. نسبت سه کتاب انسان، جهان و قرآن ۱۵۰
 - دسته دوم) شبه‌عرفان‌های انسان‌محور و سکولار ۱۵۳
 ۱. معنویت‌های علم و عقل‌محور ۱۵۳
 ۲. عرفان‌های روح‌محور ۱۵۳
 ۳. معنویت‌های بدن‌محور ۱۵۳
 - عرفان‌های اومانیستی و سکولار ۱۵۳
 - الف) اومانیسم ۱۵۳
 - ب) سکولاریسم ۱۵۶
 - ج) معنویت و عرفان ۱۵۷
 - د) معنویت‌های سکولار ۱۵۷

۱۵۷.....	۱. معنویت سکولار خداگرا
۱۵۷.....	۲. معنویت سکولار خداگریز
۱۵۸.....	۳. معنویت سکولار خداستیز
۱۵۸.....	گروه اول: معنویت‌های علم و عقل محور (معنویت خداگرایی انسان محور)
۱۶۰.....	الف) ارکان معنویت علم و عقل محور
۱۶۰.....	۱. خودبیندگی
۱۶۲.....	۲. این‌دنیایی و سکولاریسم
۱۶۴.....	۳. انسانیت و انسانی‌بودن
۱۶۵.....	د) آموزه‌های اومانیستی در معنویت‌های فراعلم
۱۶۵.....	۱. احساس گناه داشتن
۱۶۹.....	۲) احساس رذیلتی و خودخواستگی
۱۷۰.....	۳. آمال‌پروری
۱۷۲.....	۴. آزادی حتی از اعتقاد
۱۷۴.....	ج) منزلت انسان در معنویت‌های فاعلم
۱۷۸.....	د) جایگاه خدا در معنویت‌های فراعلم
۱۷۹.....	۱. خداپذیری، نه خدامحوری
۱۸۱.....	۲. خدای‌انزاری نه غایی
۱۸۴.....	۳. خدای مخلوق نه خالق!
۱۸۷.....	هـ) ارکان معنویت دینی: علم، عقل و ایمان
۱۹۱.....	گروه دوم) عرفان‌های روح‌محور (عرفان زن و انکار)
۱۹۲.....	الف) عرفان زن بودیسم
۱۹۲.....	۱. زن بودیسم
۱۹۴.....	۲. عرفان زن
۱۹۶.....	۳. شیوه مدیتیشن
۱۹۸.....	۴. بررسی عرفان زن
۱۹۸.....	۱-۴. موضوع و هدف زن

- ۲۰۱..... ۴-۲. خودگریزی
- ۲۰۳..... ۴-۲. امتناع رهایی از رنج در دنیا
- ۲۰۳..... ۴-۴. عدم جامعیت
- ۲۰۴..... ۴-۵. درمان و نسخه دُن
- ۲۰۵..... ۴-۶. آسیب‌ها و اصلاحات ذهن و فکر
- ۲۰۵..... (ب) عرفان اکنکار
- ۲۰۷..... ۱. آموزه‌ها و ادعاها
- ۲۰۸..... ۱-۱. سفر روح
- ۲۱۰..... ۱-۱. طبقات هستی
- ۲۱۱..... ۱-۲. خداشناسی اکنکار
- ۲۱۲..... ۱-۷. ناسخ و بارما
- ۲۱۳..... ۲. تناقضات در عرفان اکنکار
- ۲۱۳..... ۲-۱. تناقضات اکنکار با مبانی خود
- ۲۱۷..... ۲-۲. تناقضات اکنکار با علل و اصول بشری
- ۲۱۸..... ۲-۳. تناقضات با مبانی اسلام
- ۲۲۱..... گروه سوم: بدن‌محور (شیطان‌پرستی؛ معنویت خداستیز و لذت‌گرا).....
- ۲۲۳..... دسته سوم: معنویت شیطان‌محور
- ۲۲۳..... الف) زمینه تاریخی شیطان‌پرستی
- ۲۲۷..... ب) زمینه فکری شیطان‌پرستی
- ۲۲۹..... ج) عقاید، علائم و اعمال شیطان‌پرستان
- ۲۳۳..... د) نقد مبانی شیطان‌پرستی
- ۲۳۳..... ۱. اساس شیطان‌پرستی
- ۲۳۴..... ۲. مبالغه در حق شیطان
- ۲۳۵..... ۳. راز خشونت در شیطان‌پرستی
- ۲۳۶..... ۴. پیامدهای شیطان‌گرایی
- ۲۳۸..... هـ) تصویری جامع از شیطان در متون عرفانی و اسلامی

۲۴۴	دسته چهارم: عرفان‌های طبیعت‌محور
۲۴۵	الف) طبیعت‌گرایی اولیه
۲۴۷	ب) آیین شمن
۲۴۹	ج) عرفان‌های طبیعت‌گرایی متأخر
۲۵۲	د) اصول تعلیمات معنوی کارلوس کاستاندا
۲۵۶	هـ) تناقضات عرفان کارلوس کاستاندا
۲۵۶	۱. تناقضات کاستاندا با مبانی خود
۲۵۹	۲. تناقضات عرفان کاستاندا با اصول عقلی
۲۶۵	۳. تناقضات عرفان سرخ‌پوستی با اصول اسلامی
۲۶۷	۴. در بکه م
۲۷۱	فصل دوم: زاویه عرفان‌واره‌ها از غایت عرفان
۲۷۲	الف) توحید، هدف عرفان‌رستین
۲۷۵	ب) اهداف دنیوی عرفان‌های نوظهور
۲۷۸	ج) ریشه‌یابی تاریخی و فکری عرفان‌ها
۲۷۹	۱. رهایی از رنج و نیل به آرامش
۲۸۱	۲. نقد مفهوم آرامش در عرفان‌ها
۲۸۵	۳. صلاح، شادی، نشاط و سلامتی
۲۸۶	۴. نقد و ارزیابی
۲۸۸	۵. کسب قدرت‌های فرامادی
۲۹۱	۶. نیل به موفقیت، آرزوها، رضایت و سرور
۲۹۳	۷. اهداف مادی: کسب ثروت، قدرت، شهوت، شهرت
۲۹۴	۷-۱. انگیزه‌ها و شگردهای رهبران عرفان‌ها
۲۹۷	۷-۲. باور به «جهان دیگر» در عرفان‌های نوظهور
۳۰۱	فصل سوم: زاویه عرفان‌واره‌ها از روش عرفان
۳۰۲	الف) روش عرفان اصیل دینی
۳۰۶	ب) روش‌های انحرافی معنویت‌های نوظهور

۳۰۶	۱. اباحه‌گری با عمل به ندای درون
۳۰۷	۱-۱. سقوط تکلیف (شیوه برخی صوفیان)
۳۰۸	۱-۲. عمل به ندای درون (شیوه عرفان‌های نوظهور)
۳۰۹	۱-۳. ارزیابی روش معنوی عرفان‌های نوظهور
۳۱۲	۱-۴. برخی از مفاسد شریعت‌گریزی
۳۱۲	۱-۴-۱. نفی ازدواج
۳۱۴	۱-۴-۲. غرق شدن در عشق شهوانی
۳۱۵	۱-۴-۳. استفاده گیاهان توهم‌زا
۳۱۵	۱-۴-۴. ارتکاب برخی محرمات
۳۱۶	۱-۴-۵. بی‌اعتنایی در برابر مشکلات
۳۱۶	۱-۴-۶. استناد به ثنات
۳۱۸	۳. ترتیب باطنی و جادو
۳۲۱	۴. خلعه، مدیته، ریوگا
۳۲۳	۵. تحلیل و ارزیابی
۳۲۷	بخش سوم: تحلیل مبنایی ابعاد عارف
۳۳۱	فصل اول: ابعاد عارف حقیقی
۳۳۳	۱. سلوک و شهود قلبی
۳۳۳	۲. غیب‌گویی (مکاشفات دنیوی)
۳۳۶	۳. کرامات و خوارق عادات (کرامت حسی)
۳۳۶	۴. بعد عملی و زندگی عارف (کرامت معنوی)
۳۳۹	۵. شرحی کوتاه بر مقامات عارف راستین
۳۴۵	فصل دوم: زاویه عارفان نوپدید از شئون عارف راستین ...
۳۴۶	۱. خردستیزی عارفان نوپدید و نقد دلایل آنها
۳۴۹	پیامد عقل‌ستیزی
۳۵۰	۲. ادعاهای عارفان نوپدید
۳۵۱	۲-۱. ادعای کرامت، معجزه و شفابخشی و ارزیابی آنها

۳۵۲	۱-۲. تردستی و چشم‌بندی.....
۳۵۴	۱-۲. ارتباط با موجودات غیبی.....
۳۵۵	۱-۳. با تمرین و ریاضت ممکن است.....
۳۵۷	۱-۴. کتمان کرامت، واجب است.....
۳۵۹	۱-۵. نسبت کرامت و حقانیت.....
۳۶۱	۱-۶. برتری کرامت معنوی بر کرامت حسی.....
۳۶۳	۳. ادعای پیامبری و منجی‌گری.....
۳۶۵	۴. افسانه شخصی، رموز و طالع‌بینی.....
۳۶۷	۵. نکات مهم در ادعاهای و منیت‌های عرفانی.....
۳۶۷	۱. ۵-۱. اساس ادعا در امور معنوی.....
۳۷۰	۵-۲. ادوات و ماری ادعا.....
۳۷۳	۵-۳. موضع ادعا برابر استقامت عرفانی.....
۳۷۳	۱-۳-۵. نه باور و نه انکار.....
۳۷۵	۲-۳-۵. انکار و نه طرد.....
۳۷۸	۳-۳-۵. هم انکار، هم افشا.....
۳۷۹	۶. زندگی عملی شبه‌عارفان نوپدید.....
۳۸۱	۷. معیارهای سنجش درستی یا نادرستی عمل.....
۳۸۱	۱-۷. عقل.....
۳۸۲	۲-۷. شریعت.....
۳۸۲	۳-۷. وجدان و فطرت.....
۳۸۵	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....
۳۸۷	۱. انحراف عرفان‌واره‌ها از موضوع عرفان.....
۳۸۸	۲. انحراف عرفان‌واره‌ها از روش عرفان.....
۳۸۹	۳. انحراف عرفان‌واره‌ها از هدف عرفان راستین.....
۳۸۹	۴. انحراف عارف‌نماها از ابعاد حقیقی عرفان ناب.....
۳۹۱	کتابنامه.....

۴۰۱	فهرست آیات
۴۰۳	فهرست روایات
۴۰۵	نمایه اعلام
۴۱۱	نمایه موضوعی

www.ketab.ir

پیشگفتار

در پرتو پیروزی انقلاب اسلامی، شکوهمند اسلامی ایران، بار دیگر دین و معرفت دینی، به‌ویژه تعالیم متعالی اسلام، به عنوان فکر و فرهنگ متمدنی و نجات‌بخش آدمی، در عرصه حیات انسان ماضی‌ظاهر شد. تجدید حیات تعالیم وحیانی و ارزش‌های اسلامی از سویی، بیداری و خودباوری ملت‌های مسلمان و احیای روح ستم‌ستیزی در آنان شد و از سوی دیگر به نمایان‌تر شدن سست‌پایگی مسلک‌ها و مکاتب بشری و نظام‌های مبتنی بر آنها انجامید.

اثر حاضر، مطالعه‌ای نظام‌مند و روشمند دربارهٔ بدعت‌هایی به نام «عرفان‌های نو ظهور» است. امروزه در دنیا تبلیغ دین و حتی تخریب دین نیز در قالب عرفان انجام می‌گیرد. همان‌طور که در دوره‌هایی از تاریخ، دین شکل عقائدی به خود می‌گرفت و در قالب علم کلام و فلسفه تبلیغ یا نقد می‌شد، در دوره ماضی‌ظاهر نیز ادیان شکل عرفانی به خود گرفته‌اند. در حقیقت امروز عصری است که عرفان، جامه دین به تن کرده است؛ چنان‌که امروز اسلام با تصوف، یهودیت با قبلا، بودا با ذن، هندو با اوپانیساده‌ها و مسیحیت با عرفان مسیحی ترویج می‌شود. همچنین شبه‌عرفان‌ها در مغرب‌زمین با عنوان «ادیان جدید» مطالعه می‌شود.

ظهور چنین جریان‌هایی در جهان و اقبال درخور توجه مردم به‌ویژه جوانان، نشان‌دهنده دو حقیقت انکارناپذیر است: یکی عطش و نیاز جدی انسان معاصر

به معنویت و عرفان و دیگری کم‌کاری دین‌داران و عالمان دینی در کارآمدسازی عرفان اصیل و وجود برخی جاذبه‌ها در این جریان‌ها. نگارنده این اثر با تفتن به این دو حقیقت، به طور تخصصی وارد مطالعات عرفانی شده و بخشی از کار را به تحصیل و تحقیق در زمینه عرفان اسلامی اختصاص داده و بخش دیگر را به آسیب‌شناسی عرفان‌های مطرح و رایج در جهان و ایران از جمله عرفان‌های نوظهور پرداخته است.

این اثر نتیجه تلاش علمی حجت الاسلام والمسلمین دکتر مسلم گریوانی است. بوفیقاً این محقق فرهیخته را از خدای سبحان خواستاریم. در پایان از همه کسانی که در تهیه نگارش و آماده‌سازی این نوشته را برای چاپ فراهم کردند، به خصوص از حجت اسلام آقایان دکتر محمدجواد رودگر و دکتر باقر طالبی دارابی که تلاش‌های دادند، قدردانی و تشکر می‌نماییم.

زنده فرهنگي دانش و اندیشه معاصر (فام)